

vullen met
aaner men
ikman, nogal
t. de opvatting
in gevallen
terwege moet
een reformat
or twee jaar
tar (van den
alles is zijn

bat van een
adat hij den
licht, dat hij
op dien weg
n zij dan dat
een principi-

lei menschen
te te maken
voonden; die
erslag lazen.
op de heer
De School
moeg, dat de
gt toch, dat
vas geweest
aakt hebben
ok doen. Ja,
t U reeden
daarom nog
gadering aan

cht gezogde

was en is
een rekening
— zijn wil
het referaat
zijn wil een
treffende
or de aand-
den moet
etenschappen
plaats vrie-
le heer Jonk-
het zijn zou,
woorden ge-
ist hier. De
etenschappen
temmen. Het
ide woorden
den heer

eweldige be-
ij graag iets
elijk. Ik heb
lezen, dat ik
rover schrij-
ol, mijnheer
neer iemand
op den weg

ik op enkele
De finesses
r voren.
me verzoch-
in ons blad,
rijpen, waar-
punt zetten

debatteeren.
ouand soms
eggen, waar-

J. W.

en van den
teen mij den
n voor deze
boekjes zelf
n interessant
woning van
ener kun-

ylst, die op
de dingen
oeringen" of
ge beschrij-
n ons land,
onze lezers
k door hun
wege hebben

e thans be-

ij behandelt
adat we op
tot de per-
interessant.
romancier
eerste van

gize roman-auteurs, dan toch zeker een der meest
beteekenende.

Ritter beschrijft in dit boekje zeer uitvoerig het
huis, ons geleidend van kamer tot kamer en ons
wijzend op alle bijzonderheden van meubilering en
versiering. Deze beschrijving is de hoofdzaak, het
onderwerp van het boekje, zooals trouwens ook de
titel aangeeft. Maar, het kan wel niet anders, in
de mededeeling van alles wat in de woning van
Ina Boudier-Bakker opmerkenwaardig is, wordt
tergelijk een beeld gegeven van de kunstenaar-
geve, omdat zij in dit huis het middelpunt is en
de tekening van haar omgeving tegelijkertijd teek-
ning is van haar zelf.

De bezoeker, die blijkbaar huisvriend is in de
patriciërswoning op de Nieuwe Gracht te Utrecht,
doet ons eerst het huis van buiten zien en de
zachet-volle omgeving van de oude, Utrechtsche-
straat. Hij leidt ons vervolgens door de hal en den
gang, wijzend op iedere bijzonderheid en naar aan-
leiding daarvan spreekt hij in 't algemeen over het
huis als woonplaats, „om den mensch heen ge-
bouwd, zooals de schubben om de dieren", waar
„het leven der familie in al zijne voegen en voor-
werpen, in zijn eigen geur, in den weerklink der
geluiden, in de stem van de bel en van de klok...
haast tastbaar aanwezig is".

Dan komen we in de tuinkamer, waar de gasten
worden ontvangen. Vooral in de beschrijving van
deze tuinkamer is de auteur zeer uitvoerig; hij
spreekt over ieder meubelstuk, over de zeer artistie-
ke wandversiering, de verlichting, het theegeroi,
de boeken en platen — maar daardoor teekent hij
ons ook volkomen de sfeer, die rondom de Schrijf-
ster heerscht. En de beschrijving zelf is bovendien
proeve van literaire kunst.

Vervolgens komen al de vertrekken aan de orde:
de „apelok", een eigenaardig ingebouwde kamer,
waarin de groote zilverkast staat, die met al de
daarin uitgestalde siervoorwerpen erfstuk is der
familie; de huiskamer, waar de Schrijfster huis-
vrouw is; de werkkamer, waar zij haar arbeid ver-
richt. En telkens weer krijgen we in dat alles teek-
ning van de smaak, de ideeën, de liefhebberijen
van de kunstenaar, elementen van waarde onge-
twijfeld, omdat ze ons inzicht in den geest van
haar romans verbreedt. Overal „treft u in deze
woning het door elkaar geweven van familietradie-
tie en persoonlijke levensvereeniging" en ge-ziet,
dat „het huisvrouwelijke" (van Ina Boudier-Bak-
ker), „een (is) met haar kunstenaarschap, dat één
is met haar leven. Omdat ze het gewone begrijpt
en liefheeft", wat ge in elk vertrek opmerkt, daar-
om „is haar werk zoo doordringend".

In dit alles is veel, dat ons belang inboezemt.
Ina Boudier-Bakker is, door haar rijken roman-
arbeid, zoozeer onze bekende, dat het aantrek-
kelijk voor ons is, haar in haar dagelijksche om-
geving te zien en op deze wijze als van zeer nabij
met haar te verkeer. In de kleurige beschrijving
van de artistieke en smaakvolle woning is het boek-
je zelf een roman van het moderne stempel.

Maar vooral toch is van betekenis de indruk,
dien we, door deze milieu-teekening van de Schrijf-
ster zelve krijgen. Men zou uit den geest van Bou-
dier-Bakker's romans, uit het voortdurend weer-
keren van het thema der desillusie en levensleer-
stelling, zich omtrent haar zelf een aan deze men-
taliteit verwante voorstelling kunnen gaan vormen.
Niet geheel onlogisch zou het zijn, zoo men Ina
Boudier-Bakker zich dacht als een sombere, in-
zichzelf gekeerde figuur, (al voegen we er aanstonds
bij, dat wie de romans goed gelezen heeft van
dien indruk terecht is teruggekomen). Welnu, dan
leert dit boekje haar anders zien. Volg dan maar
met aandacht, wat Ritter u meedeelt over haar
werkkamer, die „de droomkamer zou kunnen wezen
van een sprookjesschrijver" door „de vele, grilli-
ge omhoog rankende planten en de hel fonkelende
bloemen en de als planten en bloemen grillige
voorwerpen en de kleurige doeken en behangselen",
die een „groot, zonnig vertrek" is, „een binnen-
tuin", „vertaastbaarde, ongebreidelde verbeelding
zonder aesthetischen stijloper, ... symbool van
kunstdrift".

„Vreemd" zegt Ritter zelf, „hoe dit hart, dat
met de schaduwen vertrouwd is, deze geest, die zich
van het leven zoo weinig illusies schept en het
vaak doordringt tot op het gebeente, zich in een
looverspbeer terugtrekt, zoodra ze voort gaat weven
aan haar op de heimelijk droomomspinnen koele
levenswerkelijkheid gericht verhaal".

Maar zelf verklaart hij dit verschijnsel, als hij,
in het verdere van z'n beschrijvingen, doet zien,
„hoe al deze dagelijksche dingen de talismans zijn,
waartoe de toovermacht der verbeelding ontkiemt,
hoe er samenhang is tusschen haar menschen en
dingen, en hoe zij het leven niet kon verheffen
tot een hogere orde, als zij niet ook, tegelijkertijd
wat vlak om haar heen is, koesterend kon verzor-
gen, zooals ze de vreugden en teleurstellingen harer
figuren met haar koesterende gedachten bege-
heid".

Men gevoelt het, zoo wordt de sfeer van Ina
Boudier-Bakker's werk mede verklaard uit deze be-
schrijving van haar omgeving, of anders, zoo wordt
de juiste verhouding gezien tusschen de Schrijfster
en haar werk. In dit verband verdient het nog ver-
melding, dat Ritter ook een hoofdstukje wijdt aan

den gastheer, Ina Bakker's echtgenoot, dien hij teek-
ent als een fijn, kunstgevoelig man, wiens be-
teekenis voor het werk der kunstenaar groot is.
De aandacht van den kunstenaar toch is saamge-
trokken op het bijzondere gebied zijner belang-
stelling, terwijl ze bij den kunstgevoelige op het
leven in zijn geheel is gericht. De laatste heeft dus
voor den eerste een nivelleerende betekenis, en
dat is in 't bijzonder ten aanzien van het echtpaar
het geval. „Meent ge" zoo schetst Ritter in vra-
genden vorm dezen invloed, „dat het stille, onop-
gemerkte wonder kon worden voltrokken van een
roman- en vertaalkunst, die hare gave voortreffeli-
jkheid handhaaft in ieder nieuw verschijnend boek,
indien het verbeteren-hartstochtelijk temperament der
Schrijfster niet behoeft werd tegen te buiten gaan
van zichzelf, door de gave menscheeljkheid en het
finzinnig, vragenderwijs tot uiting komend artistiek
begrip dat leeft in hem, die haar steeds omringt?"

Een slothoofdstuk, op aardige wijze in het ver-
band van 't geheel gebracht, schetst de, in het
bovenstaande aangegeven, verhouding van Schrijf-
ster en productie, door de hoofdfiguren van de ver-
schillende boeken in de tuinkamer op bezoek te
doen komen bij de Schrijfster, die daar in het stille
schemeruur zit. Al die personen komen tot haar en
vragen, waarom zij hen zoo deed worden als ze
zijn en in deze min of meer allegorische voorstel-
ling, wordt dan de geest van Boudier-Bakker's
romans geteekend en tegelijk de kracht in z'n
inhoud staat dit hoofdstuk naast het geheel,
maar door z'n vorm is het daarmee toch
zoozeer in relatie gebracht, dat het niet als een
aanhangel wordt gevoeld. En bovendien, het astruc-
teert, wat toch de eindbedoeling is van het bezoek
aan het huis der kunstenaar, n.l. de kunstenaar
zelve beter te leeren kennen.

Goed geschreven als het is, belangrijk om z'n
onderwerp en de bewerking daarvan, is Ritter's
boekje zeker de vermelding waard en een aardige
bijdrage tot de kennis omtrent een romanière van
naam als Ina Boudier-Bakker is.

C. T.

Naschrift. Een onzer lezers maakt mij opmerk-
zaam op het feit, dat de eenige weke geleden be-
sproken roman „Helmut Harringa", niet een na-oorlogsch-
boek is. Van deze correctie neem ik dankbaar nota en
ik breng ze den lezers over, al blijft de zakelijke inhoud
van m'n artikel daardoor onveranderd. „Helmut Har-
ringa" is geheel een boek, dat past in de lijn, die ik
daar aangaaf en is dan als herdruk up-to-date. C. T.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De wereld van den Islam.

De Islam blijft steeds de aandacht trekken van ieder
Christen, die meeleeft met zijn tijd, en de bede: „Uw
Koninkrijk kome" van harte bidt.

Immers, de Mohammedanen zijn meer dan 230 mil-
joen (230.000.000) in getal, en voorwerp van zendings-
arbeid. Zij leven buiten Christus; en al is de naam Jezus
hun niet onbekend, die naam heeft voor hen niet de be-
teekenis van Zaligmaker.

Temeer hebben de Christelijke volken een roeping te-
genover de Mohammedanen, omdat 7 van elke 8 onder-
danen zijn van Christelijke mogendheden; slechts 1 op de
8 leeft onder eigen Mohammedaans bestuur. Moeten
wij er niet Gods hand in zien, dat bijna heel de Moham-
medaansche wereld een Christelijke overheid heeft?

Bovendien, de houding van den Islam is ook van het
grootste belang voor de internationale betrekkingen der
volken. De wereld is, sinds den laatsten oorlog, als het
ware één groot geheel geworden; de scheidsmuuren zijn
weggevalen; zelfs vliegen de auto's door de Sahara-
woestijn. En het kan niemand onverschillig zijn, hoe het
met een belangrijk deel van de wereld, gelijk toch de
Islam is, gesteld is.

Voorts, in de Mohammedaansche wereld vinden aller-
lei ingrijpende veranderingen plaats op alle gebied. Het
kan niet uitblijven, of daardoor wordt het geloof van den
Islam ondermijnd. Hoeveel zegt in dezen niet reeds de
afschaffing van den fez en den sluier in Turkije, en de
emancipatie der vrouw. Zal de Islam als godsdienst
straks ineenstorten? Dan zal het toch iets anders en bet-
ters moeten ontvangen in plaats van het ineenstortend
geloof, zal het niet aan de revolutie ten buit vallen en
aan het brutaalst ongelooft. En dit andere, dit betere, kan
alleen het Evangelie van Jezus Christus zijn.

Uitstel van den zendingsarbeid kan het nog minder
lijden, omdat er van de zijde van het ongelooft een zeer
krachtige aanval op de Mohammedaansche wereld wordt
gedaan. Het materialisme van het Westen oefent een zeer
verderfelijk invloed uit. De moderne beschaving werkt
ook niet bepaald zedelijk en geestelijk verheffend. Vele
dusgenaamde „christenen" geven een buitengewoon
slecht voorbeeld door hun wandel, en brengen het Chris-
tendom in discredit.

Alles roept in de wereld van den Islam om het Evan-
gelie, als het eenige middel van eeuwige en tijdelijke
verlossing.

Christendom toekomst. Bovendien is daar de zending
noodig, opdat zij niet aan den Islam ten buit vallen.

Wat is van dit alles waar?

Het kan niet worden ontkend, dat de geschiedenis geen
hemoedigend antwoord heeft gegeven. Het was tot dus-
ver bijna allerwegen een ploegen op rotsen.

Maar het gaat niet aan alle vrucht aan dezen zendings-
arbeid te ontzeggen.

Onze Oost-Indië spreken reeds van een bijzonderen
zegen. Niet alleen zijn er overal open deuren, en weten
onze zendelingen op Java ternaauwernood van alle ge-
boden gelegenheden gebruik te maken; maar ook zijn er
reeds duizenden toegebracht. En binnen weinige dagen
hoopt de Inlandsche kerk van Djoeja haar eigen, Ja-
vaneschen predikant te bezitten.

Op de groote Algemeene Zendingconferentie in 1924
te Jerusalem gehouden, is deze vraag naar de vrucht ook
aan de orde gesteld. De arbeiders op het zendingsveld
moesten hun eigen ervaringen meedeelen. En treffende
aanlijzen van Gods almachtige genade werden vermeld.
Behalve Ned. Indië kon ook Abessynië van duizenden
bekeerlingen spreken. En veler getuigenis was, dat de
Mohammedaansche wereld open ligt voor de prediking
van het Evangelie.

Dit wordt nog niet algemeen ingezien, en de arbeid
onder de Mohammedanen is dan ook tot dusver bij vele
zendingsgenootschappen, vooral in het buitenland, tuma-
lijk wel verwaarloosd geweest.

Enkele getallen en namen mogen dit uitwijzen. Niet,
dat wij hiermede iets nieuws zeggen; want reeds op de
Conferentie van Lucknow in 1911 is ook reeds op dezen
dreeven stand van zaken gewezen; en hoewel sindsdien
15 jaren verlopen zijn, is verbetering nauwelijks inge-
treden.

Practisch onbezett zijn de volgende Mohammedaansche
landen en streken: Afghanistan, de provincies Hedjaz,
Asir, Nejd en Andramaut in Arabië, Russisch Turkestan,
grote deelen van Siberië, Boekhara, het Oostelijk deel
van den Maleischen archipel, en Socotra; ook de Mo-
hammedaansche bevolking van Madagascar, Albanijë,
Bulgarië, Jugoslavië, de Krim, Georgia en Europeesch
Rusland, Tripoli in Noord-Afrika, de Fransche Soedan,
het groote Auragebergte, de Sahara, en Marocco. Al
deze streken bevatten tezamen een Mohammedaansche
bevolking van 40.000.000. Voor de 8.000.000 Mohamme-
danen in China is ternaauwernood één zending ter be-
schikking. Ook het gebied der 60.000.000 Mohammedanen
in Engelsch Indië kan zonder bezwaar „onbezett" worden
genoemd; er wordt zoo goed als niet aan hen gedacht.
Er zijn in Engelsch Indië 5000 zendingen, maar wie
bekommerd zich van hen over de Mohammedanen?

Men berekent, dat er waarschijnlijk 100.000.000 Mo-
hammedaansche vrouwen en meisjes zijn, tot wie het
Evangelie op geenerelei wijze komt. Voor hen alleen zijn
100.000 krachten noodig. Dit eene voorbeeld wijst er af-
doende op, dat men geen enkele reden heeft, te zeggen,
dat er reeds genoeg zendingskrachten werkzaam zijn.

Natuurlijk wordt de wereld der Mohammedanen niet
geheel vergeten; een vergelijking van de bovenstaande
cijfers met het getal van de belijders van den Islam wijst
dit wel uit. Maar het gaat meestal zoo toe, dat in een
Mohammedaans land de zendingen op een bepaald
punt worden saamgebracht, alzoo in en vanuit dit cen-
trum arbeiden, maar de zeer verre en wijde omtrek wordt
dan niet bereikt.

Men heeft het noodig geacht den schreienden nood der
Mohammedaansche wereld eens opzettelijk onder de
oogen te zien. Daartoe werd, behalve eenige speciale
conferenties, ook de Algemeene Zendingconferentie te
Jerusalem gehouden in het voorjaar van 1924, waarover
wij op deze plaats reeds vroeger schreven. Maar men
heeft het hierbij niet gelaten. De Christelijke kerk moet
het weten, wat er in die wereld van den Islam bedien ten
dage omgaat; welke groote kansen God aan het Evan-
gelie geeft; hoe verwaarloosd de zorg van de Christen-
heid voor de Mohammedanen tot dusver is geweest; hoe-
veel er te doen is, en welke rijke beloften de arbeid onder
de Mohammedanen bevat.

Daarom is onder leiding van dr. John Mott, voorz. van
den Internationalen Zendingraad, een boek de wereld
ingezonden, onder den titel: „The Muslim world of to-
day". Dit boek van 400 bl. bevat niet minder dan 23
hoofdstukken of artikelen, geschreven door schrijvers en
schrijvers van naam. Alle belangrijke kwesties komen
natuurlijk ter sprake, als het Kalifaat, de Islam en niet
rasenprobleem, journalisme, literatuur, het vrouwen-
vraagstuk, enz.

De vraag, die bij het lezen van dit boek opkomt, is: wat
heeft het Christendom tegenover deze geweldige macht te
stellen? Neem alleen eens het vraagstuk van de jour-
nalistiek. De bekende dr. Zwemer wijdt er een artikel aan
van meer dan 50 bl. Alleen in Engelsch Indië zijn 222
Mohammedaansche nieuwsbladen.

In Ned. Indië is de pers ook druk in de weer. Op Java
zijn 8 nieuwsbladen en op Sumatra en de andere eilanden
10; op Java alleen 24 periodieken. De namen zijn ook
merkwaardig: „Licht van Sumatra", „Jong Java", „Licht
van Indië", „Jong Sumatra", „De herleving van den Is-
lam", „De Aera van den Islam", enz. Dit alles wijst op
een ontwakning van den Islam.

Het loont de moeite, op sommige artikelen uit dit boek
nader de aandacht te vestigen.

J. D. W.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Pers-stammen.

Scheiding van Kerk en Staat in
Zweden.

Ook in Zweden is er een actie gaande voor de

Scheiding van Kerk en Staat. Zij wordt gevoerd van Konfessioneel-Luthersche zijde, onder leiding van proost Engström.

Een mooi oriënterend artikel over wat op de jongste Generale Synode te dezer zake verhandeld is, geeft Dr de Bie in „De Gereformeerde Kerk“.

Op de voor enkele maanden gehouden Generale Synode te Stockholm heeft de proost Engström, een der leiders van confessioneel-Zweden, het voorstel gedaan om Staat en Kerk ook daar te scheiden. Als motief daarvoor voerde hij o.a. aan: Er bestaat wel geen enkele Kerk, die aan 's lands vorstenhuis zooveel te danken heeft als de Zweedsche. Maar de tijden zijn veranderd. De macht van den koning is door het parlementarisme tot een schaduw geworden. De Kerk ondervindt op de meest gevoelige wijze den invloed der wisselende regeering, die naar politieke inzichten gevormd wordt, en vaak niet het minste begrip toont te hebben van de beteekenis der Kerk onder ons volk. Weerloos en zonder bescherming bij de gewichtigste vraagstukken, een speelbal in de handen van de Staatsmacht, in diepe vernedering, in Babylonische gevangenschap — zoo vertoont zich tegenwoordig het beeld van de Zweedsche Staatskerk.

De belijdenis der Kerk, het onderwijs der Kerk op hogere en lagere scholen, de organisatie der Kerk, de boeken der Kerk, de vergaderingen van de vertegenwoordigers der Kerk, een en ander is door den Staat behandeld op een manier, die voor alle vrienden der Kerk niet anders dan hoogst pijnlijk kan heeten.

Het zou de plicht van den Zweedschen Staat zijn geweest, de Kerk te dienen en haar te helpen. Maar inplaats daarvan moet het de sterkste verbazing wekken, dat bijv. de Staat aan de Kerk professoren opdringt, die zelf de grondwaarheden van de belijdenis der Kerk loochenen. Dit kon geschieden ondanks alle pleidooien van der zake kundige zijde. Wanneer de Kerk op dit punt terugwijkt en haar recht op en vraag naar professoren, die op den bodem der belijdenis staan, opgeeft, dan beteekent dit tenslotte niet anders dan zelfmoord van de Kerk.

Zoolang het nog gegaan is om vragen van minder gewicht, om achteruitzetting en vernedering van predikanten, gemeenten enz., hebben de vrienden der Kerk gezwegen. Maar thans gaat de strijd om den naam des Heeren in de Kerk zelf. Duidelijk, doelbewust, consequent en intensief is de wijze, waarop de Staatsmacht de Kerk leidt, al verder voortgegaan in een richting, waarin deze van haar christelijk karakter beroofd wordt.

Zweden's Kerk staat op dit moment voor een onontwikkeld dilemma; of 't een of 't ander. Of zij maakt zich op en aanvaardt den strijd voor de goddelijke zaak onzes Heeren en Zaligmakers, voor Bijbel en belijdenis, bereid om te wagen en te offeren, om haar Apostolische en reformatorische erfenis te behouden, of wij moeten onze oude Luthersche Kerk prijsgeven voor een nieuwen Christus, een nieuwen weg der zaligheid.

Hier moet het komen tot opwaken, tot een beslissing; er moeten duidelijke, zutvere lijnen getrokken worden. De weg ten leven of de weg ten doode ligt thans open voor onze Kerk.

Volgens dezen spreker hangt thans het behoud der Kerk aan hare vrijmaking van den Staat, die zijn hoogste en heiligste roeping niet meer verstaat en niet meer vervullen wil, die van de Kerk zoekt te maken een cultuurstelsel. Hij meent dat geen oogenblik langer gedraaid mag worden met het inslaan van dezen weg... De voordeelen van een verband met den Staat zijn voorzeker niet te onderschatten geweest. Maar tevens moest dit niet slechts duur, maar al te duur betaald worden. De beste krachten der reformatie worden dikwijls belet om zich naar haar eigenaardigheid vrij te ontplooien. Dit is met name tegenwoordig het geval, nu de Staat in toenemende mate zijn macht misbruikt. Naar zijn meening zal het losworden van het verband leiden tot de wedergeboorte der Kerk in den zin van Luther. Ongetwijfeld zal het dan met haar gaan langs den weg van lijden en strijd; maar strijd is beter dan slaap, lijden beter dan goede dagen hebben naar het vleesch! De tranen der Kerk zijn als een uitgestrooid zaad, dat een rijken oogst profeteert!

In dien geest diende Engström een voorstel in om tot den koning het verzoek te richten, de Zweedsche Evang. Luthersche Kerk los te maken van haar verband met den Staat en haar te geven het recht om zichzelf te besturen ten opzichte van alle in- en uitwendige vraagstukken. Voor de toekomst zou dan naar dit voorstel de Kerkvergadering behouden blijven en de leiding der Kerk aan een opperkerkeraad toevertrouwd worden, met één kerkpresident als chef, en vier leden (opperkerkeraden), twee predikanten en twee „leken“. De eerstbedoelde moet predikant zijn in de Zweedsche Kerk. Het opperkerkelijk college wordt de taak opgedragen, die thans aan den koning in kerkelijk opzicht is toevertrouwd. Voor het overige, blijven aanzien der leiding in de Kerk, enz. kan in aansluiting aan de organisatie der Duitsche staatsvrije Kerken de inrichting worden geregeld.

Verder diende Engström een protest in tegen de bezetting der academische leerstoelen door aanhangers van de rationalistische theologie. Hieraan moet een eind gemaakt worden. De tegenwoordige toestand werkt verwarrend op de vorming der a.s. predikanten; de eene hoogleraar verkondigt dit, de ander het tegendeel. De H. Schrift en de Luthersche confessie moeten hier richtsnoer worden. Daartoe diende Engström bij de Synode nog een ander voorstel in: om er bij den koning op aan te dringen, bedoelde gevaren tegen te gaan. Het onderwijs aan hogere en lagere scholen moet ingericht zijn naar de Ev. Luth. belijdenis der Zweedsche Kerk. De professoren in de theologie, die hierin niet kunnen meegaan, moeten verplicht worden ontslag te nemen met behoud van pensioen, en voortaan moeten de theologische professoren door een kerkelijk college worden aangesteld, door de conferentie der bisschoppen of door het lichaam, dat bij de toekomstige organisatie daartoe aangewezen zal zijn. Natuurlijk met inachtneming van wetenschappelijke bekwaamheid. Het onderwijs der N. Testamentische exegese, der dogmatiek en der

practische theologie moet verplaatst worden naar het practisch-theologisch instituut.

Het is de eerste maal dat van confessioneelen kant in Zweden een voorstel tot scheiding van Kerk en Staat uitgaat. Vroeger zijn dergelijke voorstellen bij den Rijksdag ingediend van andere zijde, van politiek linksche partijen — op andere gronden — en werd dit ondersteund door de zgn. „vrij-kerkelijken“.

HEPP.

PERS-SCHOUW.

Het ei en ook de keizerin Zita — onze theologische leermiddelen.

Verleden week deelde ik een en ander mee over het ei, dat uit de vliegmaschine viel, en dat, allereerst van een bombardement van Londen, en daarna van de geschiedenis in het paradijs, voor de bezwaarden een illustratie werd bij het theologische onderricht, dat Dr Geelkerken in het openbaar geeft.

Het gerucht van dat ei is ook reeds verder doorgedrongen. Terzelfder tijd schreef Dr W. H. Gispen in de „Schev. Kerkb.“:

Men verheft als de hoogste wijsheid het gevoelen van Dr G., een gevoelen, dat 't mogelijk is, dat er nog eens eene andere uitlegging komt, dan de tot heden als Gereformeerde geldende, maar dan eene, die niet een symbolische opvatting geeft en ook niet een realistische.

Vraagt dan iemand, maar wat voor opvatting het dan kan zijn, dan wordt hij, naar we vernamen, onderwezen door beelden b.v. dat een vliegmaschine, die bommen werpt op een stad, aan menschen, die nimmer een vliegmaschine zagen, wordt voorgesteld als een vogel, die een ei laat vallen.

Het verhaal van het ei is niet alleen uiterst leerzaam om de redenen, die ik verleden week reeds in het kort aangaf, maar ook, omdat het doet zien, hoe waar het is, dat het tusschen Dr G. en de Geref. Kerken niet loopt over de exegese van eenige bijzonderheden, maar over HEEL het paradijsverhaal met ALLE bijzonderheden en GEHEEL de conceptie. Het is wel vreemd, dat iemand als Dr G. niet voelt vast te loopen, als hij in eenzelfde publieke vergadering tegelijk de methode der inspiratie en der „onderrichting“ van Gen. 2—3 wil „illustreeren“ met het verhaal van het ei en dan, tevens wil blijven verzekeren, gelijk hij heeft gedaan, toen hij zeide: „het paradijsverhaal willen wij niet ontroering lezen. 't Is niet zoo klaar als een klontje. En dat is mijn grief tegen Assen. 't Is geen belijdenis, maar louter exegese van bijzonderheden, wat de heeren geven“.

Neen, Dr G., als gij over dat ei redeneert, dan valt daaronder het geheel. Het raakt de manier van zeggen over heel het verhaal. Hier worden de bijzonderheden bekeken uit een standpunt, van waar gij het geheel beredeneert.

En nu lezen we nog weer eens over, wat „Orthodoxus“ zegt, in het reeds genoemde theologische dispuut, dat Dr H. Kaajan in navolging van Comrie, geeft in de „Utr. Kerkb.“ Hij citeert de opinie van Prof. Kuyper aldus:

Maar in het Paradijs-verhaal wordt ons niet meegedeeld, hoe zeker menschenpaar in zonde is gevallen, maar hoe de zondeval van den mensch heeft plaats gevonden en daarvan hangt af ons aller zondige aard en onze schuld voor God. De zoogenaamde ondergeschikte details raken het feit zelf, waarin volgens de Schrift de zondeval heeft bestaan. Men kan niet zeggen, dat het tot het feit van dien zondeval niet af doet, of er een werkelijke boom is geweest. Met de werkelijkheid van dien boom staat of valt het feit van den zondeval zelf. Wat blijft er dan over van het proefgebod en wat van de overtreding van het proefgebod, die de Schrift als den zondeval ons verhaalt?

Als Dr Geelkerken's voorstelling juist ware, dan wordt ook het schuldig karakter van Adam's val voor ons onbegrijpelijk. En dit nu raakt wel degelijk ons geloofsleven. Want een van de voornaamste factoren van ons geloofsleven is juist ons schuldgevoel tegenover God. Van een zondedaad, waarvan ik niet eens weet, waarin ze in werkelijkheid bestaan heeft, kan ik het schuldig karakter niet inzien. In dit aller-ernstigste geding, waarbij het gaat om de diepste vraag, of de vloek en de ellende, die over heel ons geslacht is gekomen, al dan niet een rechtvaardige straf van God is geweest, moet ik weten, zal ik Gods doen kunnen rechtvaardigen, welke zonde de mensch heeft begaan, en hoe zwaar de schuld van die zonde is geweest.

Weten wij alleen maar, dat er, nu ja, een zondeval is geweest, maar niet, waarin die zondeval bestaan heeft, gaat dit zelfs ons verstand zoover te boven, dat ons daarvan alleen symbolische voorstelling kan gegeven worden, dan blijven we voor een onopgelost en onoplosbaar raadsel staan. Dan kunnen we Gods doen niet rechtvaardigen. Zoo blijkt dus, zegt professor Kuyper, dat het te Assen werkelijk niet gegaan is om enkele bijzonderheden uit het Paradijs-verhaal, die tot ons geloofsleven niets af of toe doen, maar dat achter die „bijzonderheden“ de diepste en meest ingrijpende vraagstukken verborgen lagen: het gezag van de Heilige Schrift, de realiteit van den zondeval, zoals de Schrift ons dien verhaalt en de erkenning van het schuldig karakter van dien zondeval. En wel niemand zal beweren, dat dit alles met ons geloofsleven niets zou te maken hebben.

Dit is reeds eenige weken geleden gezegd. Sommigen, blijkbaar ook Dr G., doen, alsof dit alles niets waard is. Maar het treft, dat Dr G. op zijn

meetings onbedoeld zijn uiterste best doet, om te bewijzen, dat Prof. Kuyper geen woord te veel gezegd heeft, en dat Orthodoxus hem goed begrepen heeft.

Want niet alleen het ei, ook het verhaal van Zita komt dit bewijzen.

Dr G. komt zijn eigen vonnis approbeeren, terwijl hij er tegen toornit.

Immers, wat Zita betreft: hij licht zijn hoorders aldus over haar in:

In een Portugeesch dorp woont thans ex-keizerin Zita, met haar jonge kind. Als nu dat kind haar vraagt: hoe groot was Vaders macht, toen hij nog in zijn vroegere heerlijkheid stond, dan kan die keizerin tot dat kind natuurlijk niet anders dan in beelden spreken; dat kind heeft van die macht en dat oude rijk nooit iets gezien, en als de moeder dus niet in beelden spreekt, dan zou het kind over haar woorden oordeelen, als een blinde over de kleuren, u weet wel, net als in die preekcoupure gezegd werd. Wat zegt ze nu? Je kent, zoo vraagt ze het kind, je kent den burgemeester hier van het dorp? Denk je nu eens in, dat dat dorp 1000 maal grooter was en denk je dan een burgemeester, die daarover regeert. Nog grooter was je Vader.

Dit is dan waarheidsmededeeling, maar naar de bevassing van het kind.

Het wezen blijft, de vorm verandert.

En zoo is het ook met het paradijsverhaal. Het ei. En ook Zita.

Ieder ziet, dat we niet alleen „met het ei“ werken, om Dr G. te laten zien in zijn huidige manifestatie van ongereformeerdeheid. Het ei doet trouwens op meer plaatsen dienst; en de parallel met Zita bewijst, dat wij hem geen onrecht doen door er op te wijzen, alsof het per ongeluk hem ontvallen was; ik bedoel: het verhaal over het ei.

Wat blijkt hier uit?

Onder veel andere dingen: dat de Synode groot gelijk had, toen ze zeide, dat op Dr G.'s standpunt het schrikkelijk karakter van den zondeval werd opgeheven. Wat moet ik er van maken, als ik het verhaal lezen moet in de wetenschap, dat het maar een voorstelling, een voorbijgaande inkleeding is, een beeld, als van den groot-burgemeester? Wat weet ik op deze manier nog van de bijzonderheden van het proefgebod? Ik houd (omdat ik Dr G. moet geloven, die toch zegt, dat geen mensch mag staan tusschen Gen. en mij) ik houd een „feit“ van „een“ „val“ over, maar bij het proefgebod schemert het al; en dogmatische deducties over aard en gang en diepte en gevolgen van zonde zijn, als Dr G. gelijk heeft, zoo goed als onmogelijk. En dan zwijg ik nog van wat ik verleden week opmerkte: dat de heele organische inspiratie hier totaal verloren is voor wie korter dan een kwartier nadenkt over Zita en het ei. Dr G. zou ons vooruitbrengen. Hij brengt ons achteruit. Hij neemt ons af, de ontwikkeling, die we hadden. Het draait, maar het beweegt niet, tenminste niet voorwaarts. We „raken den draad heelemaal kwijt“. Dr Geelkerken verzekerde, dat hij den draad kwijt raakte, niet in het paradijs (zoals hij erby voegde), maar in de brochure van Prof. Ridderbos over het paradijs. Deze mededeeling klopt met wat Dr Gispen schrijft in zijn reeds geciteerd artikel:

De Hoogleraren hebben er dan ook van „gelust“. Ze zijn nu in 't oog van degenen, die aan de zijde van Dr G. staan, plotseling geen knip voor den neus waard. Ze weten niets er van, noch van Gen. 3, noch van de slangen, noch van de filosofie, noch van exegese.

Zelfs prof. Ridderbos, de man wiens geschrift over „'t Verloren Paradijs“ met zoo groote ingenomenheid door de „Overtoomsche Kerkbode“ werd aangekondigd, die zelfs dankbetuiging voor zijn arbeid van die zijde had in ontvangst te nemen, ligt nu ook in de goot van de nietswaardigheid.

Vakgeleerden als prof. Aalders en Ridderbos, die vers voor vers hebben geëxegeseerd, die alle commentaren hebben geraadpleegd, die zich voorbereiden hebben voor hun speciale taak op de Synode — ze zijn nu in 't oog van de groep-Geelkerken gedaald tot de schare, die de wet niet weet, tot de onwetenden, tot de „niet-intellectuelen“.

Maar Dr G., die zich bij de week al meer, juist als wetenschappelijk mensch, blameert (ik kan 't niet zachter zeggen) moest nu toch eindelijk eens een toontje lager gaan zingen en een ander ook eens zijn eer gunnen. Hij verzekert aan zijn hoorders op zijn meeting, dat Prof. Ridderbos tot aan Dec. '25 (verschijning brochure, K. S.) de zaak van Gen. 2—3 zag als een exegëtische kwestie, want in Assen, zoo draait Dr G. door, in Assen heeft de hoogleraar eerst de ervaring opgedaan, dat het een kwestie des geloofs is. En dan komen de meetingsconclusies, zoo gesteld, alsof Dr G. nooit in Assen geweest was, en alsof hij over Assen even op dezelfde wijze moest denken, als de Chinees over Londen's bombardement en de spruit van Zita over het keizerrijk, zoo ver;... dan komen, zeg ik, de conclusies: „dus was Prof. Ridderbos tot Dec. '25 „ongeloovig“ en heeft hij voor dien tijd de Schrift aangerand“.

Wel ja, de Chinezen en de pupillen van deze „Zita-tie“-zonder-citatie weten al genoeg.

Maar feit is, dat Prof. Ridderbos publiek schreef, dat hij in zijn brochure niet sprak over Dr G. Feit

is ook, dat een publiek maar over Zita en de brochure-strijdende meerde b. Hoezeer d. verband lev. gedwongen v. wanhopighe. len niet wel. als ze moe. het ei en va. in de deele. alles mede. maar onze. „Het aut“-paradijsvo. king in de

Er staat Paradijs, vrucht en ons verhaal hof, dat H. geplant ha. boom en de. den boom. Satan, die. treden, te. zelf ziet. die v. r. rad. verha. den klaren. is dan ook. ons bekend. rad. vis. en het ete. over loopt. van Christ. men dit P. aan te ne. sche inkle. symbolisch. een visioe. werkelijk. heeft werk. Joppe het. reine en c. symbolisch. nerlijke g. een vertel. dit beeld v. tegen, dat. een groote. gorische in. loochenen ik. mededeelt. Daarom k. dat de ver. vatten, da. allegorisch. dedigen. I. tot deze g. neer men. mocht opv. ten gedaan.

Wie nu de dingen. leveren dat. wil ontkom. de „Zwind

Het is d. houdens is. is ingebra. Elke be. door de k. den kerke. die der P. ledimes g. ingenome. moest reel. heid werd.

Want als. diepste vra. proefgebod. enz., onder. werpenden. kelijk zijn. dat hij „al. ker“ blij. is. wrocht is. hij een wa. de boomen. ik er tegen. deeling van. wordt uitge. maar dat i. mijn „lente. voor de be. het maar? in Londen. troonzaal v. nimmeren. kunnen er. Geelkerken. nu, dan is. toch terech. „gebed v. den en het. tij gelaten. mince, die. gaan daar. ik daar no. Want dat i. nieuwe din